

Metodická příručka pro adaptační koordinátory

Cílem této příručky je poskytnout co nejstručnější a ucelené informace o postupu v případě přijetí žáka cizince do základní školy a jeho následné adaptace ve školním prostředí.

Prioritně je určena adaptačním koordinátorům, využívat ji ale může i koordinátor vzdělávání cizinců, výchovný poradce, třídní učitel, asistent pedagoga... Tedy ten, koho příslušná škola určí jako zodpovědnou osobu, která má určitého žáka (žáky) cizince na starost.

Mgr. Lucie Sichingerová a Mgr. Tereza Vágnerová ve spolupráci s PaedDr. Antonínem Herrmannem a neziskovou organizací META, o.p.s.

Obsah:

Úvod – kdo je adaptační koordinátor

1. Před nástupem žáka s OMJ do školy

- 1.1 Co připravit, než žák s OMJ do školy nastoupí:
- 1.2 Samotné přijímání žáka s OMJ – legislativa + co doložit při přijetí
- 1.3 Přijímací pohovor a přijetí žáka do školy
- 1.4 Příprava kolektivu na příchod nového žáka

2. Nástup žáka-cizince

- 2.1 První školní den
- 2.2 Zapojení žáka do kolektivu a každodenního běžného života

3. Adaptační období

- 3.1 Adaptační plán
- 3.3 Přímá výuka Čj (KA nebo učitel – žák)
- 3.3 Zapojování do výuky
- 3.4 Hodnocení žáka
- 3.5 Vyhodnocení adaptačního období, zpětná vazba

Úvod

Kdo je adaptační koordinátor?

Národní institut pro další vzdělávání (NIDV) poskytuje podporu škole a především žáku cizinci v podobě služeb adaptačního koordinátora (AK). Cílem AK je poskytnout žáku cizinci podporu při jeho adaptaci na nové kulturní prostředí a odlišné životní podmínky v české škole. Přednostně by jím měl být pedagogický pracovník dané školy, v případě potřeby jím může být i externí pedagogický pracovník s minimálně středoškolským vzděláním ukončeným maturitou.

AK je žákovi cizinci k dispozici po dobu prvních 4 týdnů výuky od jeho nástupu do školy. Pomáhá s adaptací ve školním prostředí, se začleňováním do třídního kolektivu, seznamuje ho se školními právy a povinnostmi, s třídním kolektivem a s třídou přijatými pravidly chování; se zažitými zvyklostmi a životním stylem; s orientací ve škole, dále při seznamování s běžným režimem a uspořádáním vyučovacího dne a vyučování (rozvrh hodin, stěhování z kmenových do odborných učeben, možnosti stravování zajišťované školou, školní klub, školní družina, nabídka zájmové činnosti a kroužků apod.).

Také se částečně či kompletně podílí na realizaci výuky základů českého jazyka jako jazyka druhého/cizího v prvních dvou týdnech přímo ve škole a zajistí organizaci následné výuky ČJD.

Místem působnosti adaptačních koordinátorů je příslušná škola.

Zájemci o adaptačního koordinátora mohou kontaktovat příslušného krajského koordinátora NIDV.

1. Před nástupem žáka s OMJ do školy

První kontakt mezi rodiči žáka s OMJ a školou se uskuteční obvykle telefonicky, nebo při první informativní návštěvě školy. Zde je důležité zjistit, odkud žák přichází, zda z rodné země, nebo jiné české školy. Dále pak věk žáka (kvůli zařazení do ročníku), stupeň znalosti českého jazyka, možná termín nástupu do školy. Rodiče informujeme o dokladech, které mají přinést na další schůzku (rodný list žáka, poslední vysvědčení, doklad o statutu pobytu na našem území, místo pobytu v ČR – adresu). V neposlední řadě stanovíme datum a čas další návštěvy. To je třeba určit podle složitosti přijetí, která se odvíjí od zkušeností školy. Nejsou-li žádné, nechvátáme a stanovíme termín tak, abychom se byli schopni kvalitně připravit na jednání.

Na druhé schůzce (viz **1.3. přijímací pohovor**) by už měl být přítomen školní pracovní tým, případně tlumočnick (pomůže CPIC nebo jiné NNO, NIDV či i přítel rodiny stejné národnosti, který už česky umí). Vedení školy pak obstará další potřebné formality (podklady do školní matriky, zařazení do ročníku apod.)

1.1 Co připravit, než žák s OMJ do školy nastoupí:

- ✓ Určit zodpovědnou osobu za integraci cizinců ve škole – koordinátora pro integraci cizinců. Ten funguje jako prostředník mezi všemi zúčastněnými stranami, koordinuje všechny kroky směřující k bezproblémovému zařazení žáka cizince do vzdělávacího procesu a podporuje odstraňování bariér jazykových i výukových.
- ✓ Určit stálý školní pracovní tým, který bude řešit všechny náležitosti přijetí žáka. Doporučujeme složení: zástupce vedení školy, adaptační koordinátor (či jen školou pověřený koordinátor pro integraci cizinců), výchovný poradce. Tento tým se vždy doplňuje o třídního učitele třídy, do jaké zamýšlíme žáka zařadit.
- ✓ Soubor důležitých informací pro žáka a rodiče – v případě, kdy rodič neumí česky, je dobré připravit podklady v rodném jazyce žáka. Soubor by měl obsahovat např. systém vzdělávání u nás, informace o škole, povinnosti rodičů a žáků vůči škole (školní řád, pravidla omlouvání, systém hodnocení žáka, řád školní družiny, obědy ve školní jídelně...), konzultační hodiny, plán školy, kontakt na důležité osoby apod. Můžete využít zpracované více jazyčné formuláře, viz kapitola 1.2)
- ✓ Zvážit zařazení do ročníku. V případě příchodu z ciziny můžeme žáka zařadit až o dva ročníky níže, než je stav daný věkem a jeho zařazení ve státu, ze kterého přichází. Doporučujeme ale zařazovat maximálně o jeden ročník níže (viz **1.3 přijímací pohovor a přijetí žáka do školy**).
- ✓ V případě jazykové bariéry je nutné pozvat na jednání o přijetí i překladatele, aby rodiče i žák rozuměli všem projednávaným záležitostem (pomůže NIDV, CPIC nebo jiná NNO, případně kdokoli s dostatečnou jazykovou vybaveností pro přesný překlad projednávaných záležitostí).

Více o tématu zde:

<https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/priprava-na-prichod>

Tlumočníci: <http://cizinci.nidv.cz/tlumoceni-a-preklady/>

1.2 Samotné přijímání žáka s OMJ – legislativa + co doložit při přijetí

- ✓ ŠZ ukládá rovný přístup při přijímání ke vzdělání. Škola zajistí cizím státním příslušníkům základní vzdělávání za stejných podmínek jako občanům ČR, aniž by doložili legálnost svého pobytu.
- ✓ Pro přijetí není nutné znát status cizince. Rodiče mohou doklad o statutu doložit později.
- ✓ Rodiče by vám měli předložit rodný list dítěte, pas rodičů i dítěte, zdravotní pojištění, a pokud už dítě chodilo někde do školy, tak také předchozí vysvědčení. V případě azylantů a žadatelů o azyl může být předloženo dokladu ze země původu problém. Předchozí školní historie se pak může doložit např. čestným prohlášením zákonných zástupců.
- ✓ Pokud dítě nemá zdravotní pojištění, není to důvodem pro nepřijetí, protože pojištění každé školy se v případě úrazů vztahuje i na nepojištěné děti.

Můžete využít:

Cizojazyčné formuláře, např. přijetí žáka do školy, pozvání rodičů na schůzku, žádost o tlumočnicka, žádost o doklady a doložení předchozího vzdělání, na co se zeptat rodičů při přijetí aj.:

<https://www.inkluzivniskola.cz/informace-pro-rodice-jazykove-verze> (naleznete po rozkliknutí příslušné jazyk. verze: Přijetí do školy, pozvánky, informace pro školy)

Více o tématu:

Jak správně postupovat podle legislativy při přijímání žáka s OMJ do školy: <https://www.meta-ops.cz/faq>

Více: <https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/prijeti-do-skoly>

1.3 Přijímací pohovor a přijetí žáka do školy

- ✓ Koná se za účasti vedení školy, koordinátora, případně výchovného poradce, žáka a jeho zákonných zástupců, případně tlumočnicka a budoucího třídního učitele. Doporučujeme vyčlenit dostatek času na jednání v klidném nerušeném prostředí.
- ✓ Cílem je rozhodnout o přijetí, či nepřijetí žáka ke vzdělávání. (Některé školy nemají na vybranou, ve městech s více školami je však nutné brát v úvahu, zda kolektiv, do kterého má žák s OMJ přijít, nového spolužáka „unese“, například z důvodu mnoha žáků se speciálními vzdělávacími potřebami apod.)
- ✓ V případě přijetí slouží jednání k získání podkladů pro vyplnění školní matriky (pozor na rodné číslo u žáků slovenské národnosti – mají stejnou formu jako česká rodná čísla!), dále je nutné rozhodnout, do jakého ročníku bude žák zařazen a získat další důležité informace, např. jak správně vyslovovat jméno, který způsob komunikace bude neefektivnější, jaký jazyk zvolit při komunikaci, předchozí vzdělávání dítěte, jakým jazykem se mluví doma, silné stránky žáka a jeho dovednosti, koníčky, zdravotní obtíže, předpokládané problémy žáka při adaptaci apod. Důležité je (zejména u rodičů nemluvicích česky) nastavení pravidel komunikace mezi školou a rodičem.

Pokud škola žáka přijme, je důležité:

Prvotní ohodnocení znalostí nově přichozícího žáka: stěžejní je určitě zjistit úroveň češtiny z důvodu komunikace se žákem a také pro nastavení nezbytné jazykové podpory. S novelou ŠZ (vyhl. 27/2016) je již od září 2016 neznalost češtiny důvodem pro podporu žáka při vzdělávání. Škola může poskytnout 1. stupeň podpůrných opatření (PLPP), v případě potřeby doporučí navštívit ŠPZ. Odkazy na příslušné materiály (pedagogická a jazyková diagnostika aj.) naleznete níže.

Zařazení do ročníku: Úroveň znalosti češtiny a věk žáka jsou rozhodující při rozhodování, do jakého ročníku dítě zařadit. Zde je velmi důležité zvážit jazykové znalosti žáka, věk a fyzickou i mentální vyspělost i složení třídního kolektivu, do kterého žáka zařazujeme. V praxi se ukazuje, že i přes neznalost češtiny není dobré volit ročník neodpovídající věku žáka. Zařazujte tedy žáky podle věku a již absolvovaných ročníků, v některých případech (například starší žák, kterého čekají přijímací zkoušky) je doporučujeme umístit **maximálně o jeden ročník níže** (výjimečně o dva ročníky). Mezi výrazně mladšími spolužáky se ale žák většinou necítí dobře. Může být frustrován problémy s komunikací, a další frustrace v podobě interakce s dětmi na jiné vývojové úrovni by mohla vést buď k pasivitě, nebo naopak k dominantnímu až agresivnímu chování.

Rodičům vysvětlete, do jakého ročníku žáka zařadíme a proč, systém výchovy a vzdělávání na dané škole, nutnost jejich spolupráce se školou a maximální podporu při integraci, práci adaptačního pracovníka a systém výuky českého jazyka ve škole, možnosti doučování ve škole i mimo ni.

Přijímací pohovor by měl být zakončen stanovením termínu nástupu žáka do školy. Ten se odvíjí od zkušeností školy a její schopnosti připravit kvalitní podmínky pro nového žáka (materiální vybavení, učebnice, pracovní místo, příprava kolektivu třídy, do níž žák nastupuje, seznámení všech vyučujících s nástupem nového žáka a možnými problémy, nástup do školní družiny či jídelny).

Případnému adaptačnímu koordinátorovi, který není přítomný na jednáních, vedení předá potřebné informace o žákovi. Budou důležité pro pedagogickou diagnostiku žáka, která je podkladem pro tvorbu adaptačního plánu, následně plánu vzdělávání žáka.

Můžete využít:

Nástroj jazyková diagnostika: <https://www.inkluzivniskola.cz/jak-zjistit-uroven-cestiny-diagnostika>
Zjištění důležitých informací o žákovi: <https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/priloha-k-prijimacimu-formulari>

Více k tématu:

Pedagogická diagnostika (zjištění dovedností) <https://www.inkluzivniskola.cz/pedagogicka-diagnostika>
Jazyková diagnostika: <https://www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/jazykova-diagnostika>
<https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/prijimaci-pohovor>
<https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/zarazeni-do-rocniku>
Informace pro rodiče: <http://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/informace-od-rodicu>
Informace od rodičů: <https://www.inkluzivniskola.cz/informace-pro-rodice>

1.4 Příprava kolektivu na příchod nového žáka

Příchod nového žáka s OMJ a informace o něm je nutné oznámit kolegům. Ti by měli také vědět, kdo z pedagogů má žáka na starost.

Informujte budoucí spolužáky nového žáka. Promluvte s nimi o jeho zemi původu, nezaměřujte se na to, co je od naší země odlišné, spíše hledejte to společné. Podporujte všeobecnou empatii, dohodněte si pravidla, která bude celá třída respektovat (na podpoře nového žáka se podílejí všichni, na žáka mluvíme zřetelnou a spisovnou češtinou, pomáháme mu s pochopením zadání úkolu, ověřujeme porozumění).

Posadte žáka vedle někoho spolehlivého a šikovného s dobrou úrovní řeči, dočasně ho můžete posadit i ke spolužákovi, který ovládá jeho mateřský jazyk (pokud je ve třídě).

Po dohodě s dětmi mezi nimi vyberte patrona, který bude mít zpočátku nově příchozího na starost a bude ochotný a schopný mu pomáhat.

Podporujte vytváření přátelských vazeb a nastavte ve své třídě respektující atmosféru. Vytvořte bezpečné prostředí, ve kterém se nový žák a jeho spolužáci budou cítit dobře, podporujte spolupráci ve dvojicích či malých skupinkách.

2. Nástup žáka-cizince

2.1 První školní den

První den žáka s odlišným mateřským jazykem ve škole je stěžejním. Pokud půjde domů s pozitivním zážitkem, s pocitem, že je ve škole v bezpečí, že je „chtěný“, že má ve škole nějakého ochránce, nebo že se dokonce rýsují přátelské vztahy se spolužáky, jeho motivace učit se česky a zapojovat se do výuky i v dalších předmětech bude pravděpodobně tím vyšší. Zanedbání dobrého přijetí žáka může vytvořit bariéry, které se později jen složitě překonávají. První den je příležitost předejít těmto bariérám, a dokonce snížit i tu nejtěžší bariéru neznalosti jazyka.

Více o tématu:

Pro komunikaci s dítětem a jeho začlenění do kolektivu:
<https://www.inkluzivniskola.cz/komunikace-s-ditetem>
<https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/podpora-spoluzaku-patrony>
<https://www.inkluzivniskola.cz/prekladove-slovnicky>

Přivítání žáka ve třídě

- ✓ nemělo by být příliš zdouhavé, spíše postupné, věcné.
- ✓ Žáci už jsou na jeho příchod připraveni předem, není třeba nechat ho stát před celou třídou dlouho.
- ✓ Není ani příliš vhodné posadit nového žáka úplně dopředu uprostřed (má pak v zádech spoustu cizích očí), ani úplně dozadu, nejlépe do předních lavic po straně. Aby viděl na ostatní a mohl dobře sledovat, co se děje a zároveň viděl na učitele, který mluví.
- ✓ Vedle žáka může sedět jeho patron

2.2 Zapojení žáka do kolektivu a každodenního školního života. Během prvního dne (prvních dnů) necháme žáka spíše rozkoukat, další dny:

- ✓ projde AK s žákem několikrát celou školu, s popisem, kde se co nachází, jak se řekne česky, tj. učíme zároveň slovní zásobu: třída, chodba, záchod, ředitelna apod. Už může opakovat a postupně nová slova fixovat.
- ✓ Žák má rovněž k dispozici mapku školy, případně mapku patra, kterou mohou vytvořit spolužáci už během příprav na příchod nového spolužáka. AK také žáka postupně seznámí s vyučujícími a dalším personálem školy, dobré je poznat spolužáky z jiných tříd pocházející ze stejné země (nový žák se tím ujistí, že když to zvládli oni, on to zvládne také).
- ✓ Vytvoření mapy nebo polepení předmětů ve třídě českými výrazy je také jedním ze způsobů, jak zapojit kolektiv do přijetí žáka.
- ✓ Buďte co nejnázornější, případně si pozvěte někoho, kdo vám pomůže s překladem. Připravte si komunikační kartičky a obrázkové materiály, které vám komunikaci se žákem na začátku usnadní (viz níže v odkazech)
- ✓ Co nejdříve zajistěte žákovi co největší počet hodin češtiny jako druhého jazyka.
- ✓ Zapojte žáka do výuky.
- ✓ Motivujte ho do zapojení se do volnočasových aktivit.
- ✓ Nezapomeňte žáka podporovat a sledovat jeho začleňování nejen v prvních týdnech a měsících po jeho příchodu, ale v průběhu celého roku. Pravidelně informujte rodiče o jeho zapojení do třídního kolektivu a celkového chodu školy.

Upozornění: Během prvních několika dnů, týdnů i měsíců se každý z žáků cizinců nějak vyrovnává se situací, která je pro něj velmi náročná. Někdo může být tichý, zakřiknutý, prožívá tzv. tiché období. Čím vřelejší a chápavější je přístup okolí, tím rychleji toto období odezní. Neměli bychom tedy předčasně soudit jeho aktivitu, resp. pasivitu, vyhodnocovat ji jako nezáměr či jako nízký intelekt.

Více k tématu:

- <https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/prvni-den-ve-skole>
- <https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/priprava-na-prichod>
- <https://www.inkluzivniskola.cz/integracni-proces>
- <https://www.inkluzivniskola.cz/pedagogika-aneb-cizinec-v-tride/vykoreneni>
- <https://www.inkluzivniskola.cz/seznamovani-karticky-slovnicky>
- <https://www.inkluzivniskola.cz/trida-karticky-slovnicky>
- <https://www.inkluzivniskola.cz/skola-karticky-slovnicky>

3. Adaptační období

Důležitou roli při podpoře žáka s OMJ hraje kromě samotné výuky ČjD jeho začlenění do kolektivu a přizpůsobení se novým životním podmínkám. Pomáhají právě adaptační koordinátoři, patroni, tlumočníci, asistenti pedagoga i samotní pedagogové. Všechny tyto osoby, po celé adaptační období či jen krátkodobě, hrají důležitou roli žáka v novém prostředí.

Dlouhodobějším pomocníkem jsou volnočasové aktivity. Žák se věnuje tomu, co ho baví, co umí. Může rozvíjet svůj potenciál a cítit se úspěšný. Pocit úspěchu je zvláště na počátku velmi důležitý. Zároveň má možnost

komunikovat s dětmi, které mají stejné zájmy (neodlišuje se, naopak nachází společná témata), získávat kamarády, rozvíjet vztahy a rozvíjet slovní zásobu v oblasti, ve které má již nějaké znalosti a je mu blízká. V prostředí kroužků se děti cítí obvykle bezpečně.

V rámci pravidelných třídnických hodin může třídní učitel formou nejrůznějších aktivit pracovat s novým žákem i celým kolektivem. Napomáhat vzájemnému poznávání dětí a stmelování kolektivu. Zvláště v počáteční fázi je takové moderování vztahů v kolektivu obzvláště důležité a přínosné. Poznávací aktivity je možné zapojit i do běžné výuky. Například formou společných projektů můžeme děti propojovat a vybízet ke spolupráci.

Všechny tyto aktivity mohou pomoci překonat pocit „vykořenění“, který většina dětí, přicházejících do nové země, zažívá. Opustily svůj jazyk, kulturu a blízké, a přichází do jazykově a kulturně odlišného prostředí.

3.1 Adaptační plán

Výuku žáka přizpůsobujeme:

- ✓ podle jeho schopnosti učit se (pokud se žák už učil nějaký cizí jazyk, půjde mu to lépe)
- ✓ podle věku
- ✓ podle toho, jak rychle je schopen látku si osvojit, tedy jak moc je třeba opakovat a fixovat (s tím souvisí i úroveň domácí přípravy)
- ✓ podle jeho psychického rozpoložení, motivace apod.
- ✓ podle toho, co žák potřebuje znát, umět prioritně

Na základě zjištění výše popsaných bodů, pozorování dítěte a případně dalších informací o žákovi vytváříme plán pedagogické podpory, případně individuální vzdělávací plán.

Pokud KA pracuje s žákem, který už malé základy Čj má (A0 - A1), testujeme také porozumění (poslech a čtení), mluvení a psaní.

AK postupně tvoří plán, který dostane svoji závěrečnou podobu na konci adaptačního období. Proč je důležité tvořit adaptační plán (plán pedagogické podpory, IVP, vyrovnávací plán)?

- ✓ stanovení vzdělávacích metod
- ✓ východisko pro ostatní vyučující, co a jakým způsobem dál učit
- ✓ ucelený přehled pro pedagogy o tom, co se žák učí a co je chopen zvládnout
- ✓ stanovení jasných kritérií, za co a jak má být žák hodnocen
- ✓ postupné vyhodnocování a následné další plánování cílů výuky

Více zde:

Pedagogická diagnostika (zjištění dovedností) <https://www.inkluzivniskola.cz/pedagogicka-diagnostika>

Jazyková diagnostika <https://www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/jazykova-diagnostika>

Nástroj jazyková diagnostika: <https://www.inkluzivniskola.cz/jak-zjistit-uroven-cestiny-diagnostika>

K čemu slouží plány podpory u žáků s OMJ a kdy je vytvořit: <https://www.meta-ops.cz/faq>

3.2 Přímá výuka češtiny (KA – žák)

Širší souvislosti začlenění dítěte s OMJ, včetně doporučení do výuky najdete v Desateru pro pedagogy – <https://www.inkluzivniskola.cz/desatero-pro-pedagogy-pro-reditele>.

Zásady:

- ✓ jsme trpěliví, cizinec potřebuje k osvojení češtiny především čas
- ✓ prezentujeme jazykové prostředky v kontextu situací, vět a frází
- ✓ nechceme od cizince hned ucelenou znalost jazyka a celého jeho systému

Nejprve vypracujeme pedagogickou diagnostiku, která pomůže rychleji navázat s dítětem pedagogický kontakt a odhalit úroveň znalosti češtiny v jednotlivých dovednostech. Zde jsou ke stažení jak materiály, tak návod, jak je použít a vyhodnotit - <https://www.inkluzivniskola.cz/jak-zjistit-uroven-cestiny-diagnostika>.

Co pomáhá, když plánujeme, jak a co učit. Jak začít a jak postupovat:

- průvodce Učíme češtinu jako druhý jazyk, především kapitola JAK ZAČÍT, kde jsou podrobnější návody a tipy (pokud byste rádi tohoto průvodce pro učitele v tištěné podobě, kontaktujte Metu, o. p. s. na www.meta-ops.cz), ke stažení je na https://www.meta-ops.cz/sites/default/files/meta_ucime_cestinu_jako_druhy_jazyk_pruvodce_pro_ucitele_online.pdf.
- krátké a návodné video semináře k tomu, jak učit děti s OMJ jednotlivá témata, materiály z dětského kurzu k dispozici zde: <http://www.kurzycestinyprocizince.cz/cs/e-learning.html>
- učebnice – pro mladší děti nejlépe Domino nebo Prázdninová škola; pro starší děti: Levou zadní.
- Click4czech – výuková aplikace pro starší děti i dospělé
- www.cestina2.cz – e-learning pro děti

Začínáme s prvními třemi, čtyřmi tématy ze vzdělávacího obsahu ČDJ na odkazy <https://www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/vyuka-cidj-materialy-tipy>, kde jsou i odpovídající materiály.

Pokud dítě s OMJ trochu česky umí, můžeme mu dát testy k těmto prvním tématům, a tak zjistit přesněji jeho úroveň a dále ho v těchto tématech rozvíjet. Aktivitu, kterými rozvíjíme jednotlivé dovednosti, jsou také v průvodci Učíme češtinu jako druhý jazyk.

V prvních dnech a týdnech se výuka soustředí především na tato témata slovní zásoby a komunikační situace:

Seznamování, představování, pozdravy, osobní zájmena, sloveso být (*Kdo to je? Ahoj x Dobrý den. Jsem... To je... Jste...? Apod.*)

Instrukce/pokyny – K tomu, aby žáci cizinci mohli vůbec začít pracovat, ať už s učitelem, spolužákem, pracovním listem, cvičebnicí, učebnicí, nebo ve výukových programech na ICT, je nutné rozumět tomu, co po nich kdo konkrétně vyžaduje. Žák potřebuje ke své práci znát množství různých pokynů (přečti, čti, poslouchej, ukaž, doplň, zakroužkuj, podtrhni, najdi, škrtni, napiš, řekni, opakuj, smaž, vymaž, klikni, stoupli si, sedni si, přelož, vystřihni, slep, nakresli, namaluj, obtáhni, vystínuj, vybarvi, otevři učebnici na straně..., zavři apod.

Škola, třída – je důležité porozumět mnoha slovům a situacím, které se týkají školního prostředí, stejně tak i slovní zásobě, slova i věty, které se v souvislosti se školou objeví, můžeme použít k výkladům a osvojení gramatiky (*rody, 4. pád jednotného čísla, 1. pád množného čísla, časování sloves...*), jde o orientaci ve vlastní třídě a ve škole.

Věci kolem nás (užitečná a praktická slovíčka + spojujeme s frázemi, jako *potřebuju..., můžu dostat..., kde je...*)
Jídlo a pití + nakupování (+ cvičení 1. a 4. pád – *to je šunka, kupuju šunku*)

Kdy? (*časové údaje + co kdy děláme + kdy a jestli máme na něco čas „Co děláš po škole?“ „Můžeš dnes odpoledne?“ – rozšiřujeme slovní zásobu sloves a téma se týká přímo života dětí, naučí se mluvit o sobě a ptát se ostatních*)

Následující témata jsou buď pro pokročilejší děti, nebo nad rámec prvních 10 dnů:

Kde? Tedy místa + co tam děláme + co tam říkáme, co tam můžeme slyšet – můžeme navázat na školu a rozšířit to na prostředí města či vesnice (*obchod, nádraží, autobus, zastávka, lékárna,...*)

Orientace – ve městě, v budově – umět se zeptat na cestu, na to, kde něco je, a především porozumět instrukcím, které dostáváme (vpravo, vlevo, nahore, dole...)

Doktor, nemoci, zranění + rady, co má člověk dělat, fráze, co mě bolí... + **potřeby** (potřebuji napít, mám hlad, musím volat domů, není mi dobře...)

Gramatiku neodkládáme na později, výše zmíněná témata kombinujeme s prvními gramatickými pravidly.

Komunikativní metoda výuky je nejvhodnější pro žáky základní školy, český jazyk se bez gramatiky neobejde.

Jak začít s výukou základů gramatiky? Především postupujeme od jednoduššího ke složitějšímu. Učíme pouze gramaticky správné tvary v kontextu situací, vět a frází, nevykládáme celý systém. U úplných začátečníků

nelpíme ani tak na správných tvarech, jako spíš na tom, jestli reagují věcně adekvátně – podrobněji viz soupisy dovedností na <https://www.inkluzivniskola.cz/node/2555>.

Pro další práci platí přibližně toto:

- ✓ Časování sloves v přítomném čase začínáme obvykle slovesem být. Slovesa tvoří základ české věty a umožňují vyjádřit činnost, proto nemůžeme časování příliš odkládat. Výhodou je, že časování sloves v přítomném čase nemá z pohledu cizince nijak zvlášť obtížný systém (řadí se pouze do 4 tříd), navíc zpočátku můžeme klást důraz pouze na tvary některých osob (já, vy, ty).
- ✓ Minulý čas je také potřebný brzy. O tom, co "bylo", se mluví často, navíc tvorba tvaru slovesa v minulém čase je poměrně snadná.
- ✓ Budoucí čas nedokonavých sloves se konstruuje jednoduše (tvary slovesa být + inf.), dokonavá slovesa můžeme učit pouze v kontextu a nemusíme vysvětlovat systém.
- ✓ Pády - nejprve 1. pád jednotného čísla a rody podstatných jmen – jako reprezentativní prosté pojmenování. Potom přidáme 4. pád jednotného čísla rodu ženského, středního a mužského neživotného, protože je to pád předmětu/objektu a představuje velmi často používanou větnou konstrukci. Na začátku můžeme vynechat složitější mužský rod životný. Postupně pak přidáváme další pády.

3.3 Zapojování do výuky

Pokud žák tráví část výuky také v běžných vyučovacích hodinách, tedy ve třídě spolu se spolužáky, AK připraví s pomocí vyučujících nebo AP pracovní listy. Mohou být buď individuální, nebo společné pro celou třídu. Stačí například několik slovíček nebo jednoduchých frází týkajících se probírané látky, popis obrázků, kreslení, doplňování písmen do slov, slov do vět a podobně. Dobré je také vytvářet překladové předmětové slovníčky, tedy tzv. „předučovat“. Příklad: Víme, že v hodině přírodopisu se bude probírat lidské tělo. Připravíme předem slovníček (sval, kost,...), pracovní list s obrázkem lidského těla s šipkami pro popis, puzzle, apod.

Hotové pracovní listy a slovníčky si žák zakládá do svého portfolia. To slouží k prvotnímu učení, opakování i hodnocení žáka. Žák si také vede slovníček, kam si postupně zaznamenává přibývající slovní zásobu.

Pomůcky do výuky:

- ✓ předmětové slovníky
- ✓ pracovní listy (buď vytvořené, nebo stažené – na internetu jich je bezpočet)
- ✓ vizuální pomůcky (mapy, obrázky, grafy, skládačky, kopie stran z učebnic Čj pro cizince)
- ✓ portfolio (silnější desky s vnitřními eurodeskami, kam žák vkládá svoje pracovní listy, své slovníčky, slovníčky vytvořené učiteli atd.)

Využití PC programů pro výuku, e-learning (lze využívat při individuální práci AK s žákem, v hodinách i doma):

www.cestina2.cz

Čeština do školy: <http://www.kurzycestinyprocizince.cz/cs/e-learning.html>

https://mluvtecesky.net/cs_

<https://quizlet.com/latest>

Doporučení: e-learningové programy AK žákovi ukáže, představí mu práci v nich. Není to nic složitého a žák může pak pracovat i v hodinách, kde ještě nerozumí výkladu, využívat je může i k domácí přípravě apod.

- E-learning: www.cestina2.cz – zdarma, přihlášení přes email
- Čeština do školy: <http://www.kurzycestinyprocizince.cz/cs/e-learning.html>
- Aplikace do mobilu/tabletu: přes Google Play jsou zdarma
- Výukové kartičky – PMQ SOFTWARE
- Logopedie 1-3

Další tipy a odkazy:

Pracovat s učebnicemi:

I. stupeň: Domino I, Domino II (+ pracovní sešity k učebnicím), Hezky česky, Prázdninová škola, Kartičky z IŠ
II. stupeň: Čeština do školy, Velux učebnice (bude od září 2018)

Metodika co, kdy a jak začít učit: <https://www.inkluzivniskola.cz/jak-zacit>

Výuka instrukcí (pokynů) potřebných pro integraci do školy a do výuky:

<https://www.inkluzivniskola.cz/zdroje-inspirace/univerzalni-pokyny-pro-praci-s-zaky-s-omj>

<https://www.inkluzivniskola.cz/matematicke-fraze-instrukce>

<http://www.kurzycestinyprocizince.cz/cs/157-kompletni-materialy-ke-stazeni---pracovni-listy-a-prilohy.html?type=text>

Výuka slovní zásoby potřebné pro integraci do školy a do výuky (třída, škola, pomůcky aj.) + odkaz na materiál, aktivitu

<http://www.kurzycestinyprocizince.cz/cs/157-kompletni-materialy-ke-stazeni---pracovni-listy-a-prilohy.html?type=text>

Doporučení pro učitele s malou zkušeností výuky ČDJ:

Video semináře včetně kompletního návodu pro učitele, jak učit: <http://www.kurzycestinyprocizince.cz/e-learning.html>

Výuka základům češtiny pro Vietnamce (včetně A0 – A1):

<https://www.inkluzivniskola.cz/content/cestina-pro-vietnamce-z-klubu-hanoi>

[Kurz českého jazyka pro začátečníky \(soubor PL, Most pro\)](#)

3.4 Hodnocení žáka

Žák cizinec nemusí být klasifikován pouze v průběhu prvního pololetí docházky. Později hodnocení vyplyne z Plánu pedagogické podpory, ve kterém je stanoveno, jak a za co je žák hodnocen. PLPP určuje vzdělávací cíle a cestu k jejich naplnění, a uvádí kompetence, které by měl žák v daném předmětu za určité časové období zhruba zvládnout a na jejichž základě je následně hodnocen. Zpočátku je vhodnější používat spíše slovní hodnocení, které lépe postihne individuální úspěchy a pokroky žáka. Případně může být v kombinaci se známkou. Jednodušeji řečeno: Pedagogům doporučujeme hodnotit to, co ho sami učili a o čem se přesvědčili, že tomu žák rozumí. Při hodnocení přihlížíme i k zájmu, aktivitě a především pokroku žáka.

3.5 Vyhodnocení adaptačního období, zpětná vazba

Práci 10denního adaptačního koordinátora ukončí vytvoření adaptačního plánu pro další výuku žáka s OMJ v příslušné škole. Shrne v něm, co se žák naučil, co bezpečně umí, v čem pokračovat, co je nutné procvičovat a jakým způsobem. Spolu s třídním, ideálně i s učiteli hlavních předmětů (především Čj) vytvoří další vzdělávací cíle, postupy, a to i s předpokládaným datem vyhodnocení plánu a stanovením nových cílů. Zároveň popíše, co vyznívalo o žákovi.

Důležité: Čeština je nyní pro žáka vyučovací jazyk, je tedy nutné plánovat její rozvoj ve všech předmětech. Každý předmět nabízí dostatek možností, jak jazykovou výuku podpořit.

Zpětná vazba (tedy sledování výsledků podpory v horizontu týdnů a měsíců + závěry z rozhovorů s žákem o tom, jak se v prvních dnech cítil, co potřeboval apod.) nám umožní naši metodiku postupně doplňovat a aktualizovat o další poznatky.